

יום הפליט העולמי 2022

תל אביב, 16 ביוני 2022

לכבוד הוא לי להיות כאן איתכם לרגל השקת ספר פליטים חדש, "ללכת רחוק", שנכתבו על-ידי שבע נערות פליטים מאריתריאה – אריאם, ארסמה, מרי, שם, סינאית, יוזן ו-י'. תודה גדולה לבית ספר ביאליק רוגוזין על האירוח של האירוע הזה יחד איתנו. ואנחנו אסירי תודה שיש לנו את הגב' ורד לי שתעזור לנו להבטיח את התנהלותו החלקה של האירוע הזה.

בעוד רגע, המחברות יתנו לנו הצצה לאירועים האמיתיים שהן תיארו בדקדקנות בספרן – מה הן נאלצו לעבור כפליטות, מה זה אומר להיות פליטה – במיוחד ילדה פליטה שבורחת על מנת להציל את נפשה למקום לא ידוע – ואיך הוריהן שרדו בתבונתם את המסעות הארוכים והבוגדניים תחילה לסודן, אחר כך למצרים ולבסוף לישראל.

אני אסיר תודה לפליטות הצעירות הללו על שהקדישו את השקת ספרן ליום הפליטים העולמי, אותו אנו חוגגים ב-20 ביוני מדי שנה על מנת לכבד ולהנציח את החוסן והאומץ של מיליוני פליטים כמוהן והוריהן, אשר נאלצו לברוח מרדיפות ואלימות.

לפני שני עשורים נראה היה שמספר הפליטים והעקורים נמצא במגמת ירידה. היום אני רואים כי ההיפך הוא הנכון. מספר האנשים שנאלצו להימלט מעימותים, אלימות, אסונות, הפרות זכויות אדם ורדיפות חצה כעת את הרף החסר תקדים של 100 מיליון בני אדם. מדובר למעשה ב-1 מכל 78 אנשים על הפלנטה שלנו.

תוך קצת יותר משלושה חודשים, כמעט 14 מיליון אוקראינים נאלצו לברוח מבתייהם – מחציתם האחת למדינות שכנות ומדינות נוספות, ומחציתם השניה הפכו לעקורים בתוך אוקראינה עצמה. שליש מאלה שברחו מהמדינה (2.4 מיליון) חזרו כעת.

התגובה הבינלאומית להימלטותם של אזרחים מהמלחמה באוקראינה הייתה יוצאת דופן. התגובה אכן הוכיחה שמדינות אירופה ומדינות נוספות, ובכלל זה ישראל, יכולות לקלוט פליטים בחמלה, נדיבות וסולידריות. זו צריכה להיות הנורמה שיש לפעול לפיה בכל מצב של פליטות, ללא קשר לגזע או דתו של האדם.

איננו יכולים לשכוח שבמקביל לגל העצום של הפליטים מאוקראינה, עוד ועוד אנשים באזורים אחרים בעולם נמלטו ממלחמה ורדיפה, דבר מדאיג מאוד כשלעצמו. כמו כן, הגורמים אשר מסכנים את חייהם של פליטים בזמן שהם מחפשים בטחון והגנה הלכו והעצימו אף הם. בים, רבים מידי מצאו את מותם; ביבשה, רבים גילו כי דרכם חסומה על-ידי גבולות סגורים, מה שהביא לעתים קרובות לאובדן טרגי של חיים נוספים.

המסר שלנו פשוט: אירופה ומדינות אחרות הוכיחו את נכונותן ויכולתן לקלוט ולארח בנדיבות וביעילות מעל 4 מיליון פליטים מאוקראינה. משכך, ניתן לצפות כי המדינות הללו יגלו את אותה רמה של חמלה לפליטים אחרים המתדפקים על דלתותיהם, במצוקה.

גם עבור מדינת ישראל, הסולידריות המופגנת לפליטים מאוקראינה מהווה ציון דרך והזדמנות לבחון מחדש את המדיניות כלפי מבקשי מקלט אפריקאים, המיושמת כבר למעלה מעשור, ולתקן את חסרונותיה.

אין כל ספק כי האריתראים והדרפורים שברחו לישראל במהלך השנים לא הגיעו ארצה מרצונם החופשי, בחיפוש אחר חיים טובים יותר. הם ברחו מהקהילות והמדינות שלהם כי לא הייתה להם ברירה אחרת.

לכן אין זה נכון, לא מהבחינה משפטית ולא מהבחינה מוסרית, לתייג את האנשים הללו כ"מהגרים בלתי חוקיים" – או גרוע מכך כ"מסתננים" – תוך הימנעות מוחלטת משימוש בטרמינולוגיה של "פליטים", ומהזכויות והחובות הכרוכות בכך.

גלי פליטים, מטבע הדברים, לעולם אינם 'מאורגנים'. תנועתם של בני אדם הנמלטים על נפשם, היא לרוב כאוטית ומאולתרת, נכסיהם נותרים מאחור, ולעתים רחוקות הם מסוגלים לחצות גבולות באמצעות הליכי הגירה רגילים. החוק הבינלאומי קובע כי פליטים אינם פועלים בניגוד לחוק כשהם מגיעים כדי לבקש הגנה במדינה שלא אישרה מראש את כניסתם.

אנו מקווים מאוד שבמוקדם או במאוחר הרשויות בישראל יכירו בכך שהבעיה אינה נעוצה בפליטים האריתראים והסודאנים, אלא בגורמים אשר הביאו אותם לברוח מבתיהם וקהילותיהם והמדיניות הלא מציאותית שננקטה כלפיהם.

יש להכיר בכך שהסטטוס קוו פשוט אינו בר קיימא. בין אם מדובר בהחייאת הסכם האו"ם שבוטל או בהסדר אחר, יש למצוא פתרון בר-קיימא ואנושי המעניק הגנה לפליטים בהתאם לסטנדרטים בינלאומיים ומתחשב גם באינטרסים הדמוגרפיים והאחרים של ישראל.

בסופו של דבר, קליטה והגנה על פליטים אינה עניין של מספרים בלבד. מדובר בפני החברה בה אנו רוצים לחיות. מדובר באמונה שלנו בערכים, לרבות אלה המעוגנים באמנה להגנה על פליטים ואשר מציבים כערך עליון את כבוד האדם וביטחון האדם. דבר זה נמצא גם בלב ההוויה האנושית שלנו: לקבל, לכבד ולדאוג לאחרים, במיוחד אלה שנמצאים בסכנה, ללא קשר לזהותם הלאומית.

תודה.